

no ozre na starca, koji klapaše iza nje-
ga.. Samo gospodin Bog sve zna, hva-
la mu i dika budi — pa onda za njim
gospoda!...

Tako se to raspredalo i umovalo, a
žene slušahu i šaptohu, jedne osvrčući
se na razgovore »pametnih« muških
glava, a druge ne pazeći na njih uzdi-
sahu i čeretahu o svojim kućnim po-
slovima... Ova je koku nasadila... pa
joj pobjegla sa gnijezda i ostavila ja-
ja... Onoj se pokvarila uskrсна poga-
ča... zaboravila je na sebe, zijevnula,
kada je pogaču metala u peč, a eto poga-
ča puče upravu po polovici, da je

strahota... I tako jedna ovo, druga
ono...

Došavši na glavni drum, što vodjaše
do crkve i u mjesto, usko mešaše se
seljaci, seljakinje, djeca i starci kano
nabujali pritoci od svih mjesta... Že-
ne i djeca uginahu se s ceste ukraj,
usavršivajući svoj nared: jedne navla-
či čizme na vlačne od rose noge; dru-
ga si priudešuje bijelu pečū i privezač
izpod vrata, što se crveni poput ma-
kova cvijeta; treća reda svoju djecu,
brisući im rupcem lišča, oči i uši, a
muškarci žagore, smiju se, puše i svaki
čas gledju na crkveni toranj: hoće li
skoro zatutjeti i zaromoniti zvona...

VELIKA NOĆ V BELI KRAJINI,

Za štirinajst dni je belokranjska ves-
getacija pred ljubljansko, zato je tudi
velika noć ali belokranjski vuzem po
vinogradih mnogo lepši kakor v Ljub-
ljani. Osamele breskve po vinogradih
so že napete in črešnje čakajo, kedaj
bodo pobelile s svojim prelepim cvet-
jem belokranjsko gričevje. Za vuzem
oživi ves svet na novo. Beli Kranjec se
pripravlja z vso vnemo na Vstajenje.
Do srede velikega tedna se opravljajo
poljska dela, potem pa se posveti hiš-
nemu redu in čiščenju kar največja
skrb. Na veliki petek počiva vse delo.
Ta dan ne sme nihče imeti opravka z
zemljo, ker sicer ne bo sreče z dobri
letino. Če noče drevo roditi, moraš
vstati pred solničnim vzhodom in mu
zagroziti trikrat s sekiro, potem rodi
gotovo.

K popoldanskim molitvam prihaja
ves belokranjski svet mirno in resno, da
obišče božji grob. Ljudje se ta dan
strogo postijo in vina nihče niti ne po-
kusi. Mladini pa ni nič kaj do posta,
ker ima tri dni pri popoldanskih cer-
kvenih molitvah polne roke dela. S kle-
petci in ragljami »oboroženi« gredo
pred cerkvena vrata, da ondi pričakajo
fisti srečni trenutek, ko jim da duhov-
nik izpred oltarja z udarcem palice
znamenje, da lahko »postrašijo« Boga.
Oglušujoč ropot in razbijanje zahrumi
pred cerkvijo. Zarečnih obrazov se deca
po tem imenitnem delu vrača domov.

Na veliko soboto sežejo zgodaj zju-
traj pred cerkvijo stare polomljene po-

kopališke križe. Ogenj blagoslovi do-
mači župnik. Takoj nato pride moška
mladina okoli ognja, da si zapali veli-
konočne gobe in jih odnese domov in
sosedom. Platnene šolske torbice so
nabasane s koščki drevesnih gob, ki jih
puščajo zapaljene po hišah. Prinašalce
blagoslovljenega ognja obdarijo z ore-
hi, suhim sadjem in tudi kako jajce je
včasi vmes. Gospodinje imajo obilo
posla z gibanicami in poviticami, gazda
pa zakolje velikonočno jagnje in ga na-
takne na raženj. Ko se oglasijo »iz Ri-
ma« prispeli zvonovi, tečejo devoyke h
koritom in škafoam, da se hitro umijejo,
zakaj v tem času umiti obraz obdrži
trajno svojo lepoto in noben lišaj se ga
ne prime. Zato so belokranjska dekleta
tako zala! Popoldne gredo duhovniki
po selih svoje župnije blagoslavljat ti-
ste dobrote, ki so jih pripravile skrbne
gospodinje za prihodnji dan. Zadnji
blagoslov se izvrši v farni cerkvi. De-
vojke hite z visoko naloženimi jerbasi,
pokritimi z lepimi platnenimi vezanimi
prtiči, k blagoslovu. Po blagoslovu pa
se kolikor moči podvzajajo domov, ker
so prepričane, da se bo tista, ki pride
prva od blagoslova, prva omožila. Nes-
koč se je dekletu spotaknilo, da je pa-
dlo z jerbason vred po cesti. Tedaj se
je videlo, kaj je bilo v košari: ker ni
bilo dovolj novitic in plečet, je dekle
naložilo še praznih loncev, samo da je
bila baharija večja. Od onega časa se
šuvajo sličnih prevar.

K vstajenju, ki se vrši malo pred mrakom, pride vse, kar le more. Veselih korakov hite v cerkev dekleta v novih nošah, ki so si jih bila sešila čez zimo in okrasila z vezenino. Za njimi stopajo fantje v novih čizmih in z novimi klobuki na glavah. Slikovit je pogled, ko se vsujejo pisane množice po končanem cerkvenem opravilu iz cerkve.

Velika nedelja — vuzem, sveti dan! Od rane maše hiti starejši svet domov, da si po dolgem postu zopet priveže dušo. Na mizi zadiši kot presta lepo zapečeno velikonočno jagnje, ki ga ga

zda sprotne »razčinja«. Vse utihne in vsakdo obira zadovoljno svoj kos. Nato seže družina še po okusni šunki in hrenu. Za hip se odmakne hišni starešina in se vrne s poličem rujnega belokranjca. Nazdravi družini, želeč ji vesel in srečen vuzem. Popoldne izpuste ovce iz staj na polja, da pšenico malo popasejo, potem nimajo coprnice moči do klasja. Vuzemski ponedeljek je dan veselja v Beli Krajini. Najtežje ga pričakuje miadina, ki jo srbe podplati še od pustnega torka. Po večernici gre vse samo za enim ciljem — za tamburaši,

BELOKRANJKA
V STARI NARODNI NOŠI

BELOKRANJEC
V STARI NARODNI NOŠI

ki že čakajo na cesti. Devojke, oblečene v belih lastnega pridelka in izdelka, z nasmehom na obrazu in lepe kakor breskvin cvet, hite gruči na trato, kjer se bo odigralo prvo kolo. Tamburaši udarijo na strune in čez nekaj hipov je kolo že na mestu. Dečko ob devojki, devojka ob svojem dragem. Melodija se giblje vse hitreje in tamburaši poredno pomežikaje pojo:

Sad se vidi, sad se zna,
koji i koga rad ima.»

Kri se ugraje in vedno hžje »ide koslo naokolo«. Mahoma prekinejo godci pesem in kolo se premeša ob glasnem smehu zopet v gručo. Prešeren smeh zaigra stasitim dečkom na ustnih. Iz žepov se prikažejo lepe belokranjske pisarnice, ki so bile pričarane med plesom. Glave se stikajo — fantje ogledujejo, čitajo: »Iz srca te ljubim, ti pisanko dam« — »Ne gledaj tja, nego u me, ki ti ga daje...« Iz gruče devojk švigaj kradoma pogledi zopet tja, kjer se podajajo med dečki slikovite pisani

ce, tolmačice nežnega čustvovanja in zopet se šepetaje stikajo zardeli obrazi, čakajo i. da »arijo tamburaši.

»Stara kola nova ruda oče cura, da se uda, oj Milice, edinice« zaori tamburaški zbor in spravi mahoma v tek drugo — bojansko kolo. Mladost se razživi, razpači, vse se giblje v lahnem ritmu. Tamburaši ne znajo nehati, kolo igra neutrudljivo dalje, vedno hitreje in hitreje. Metere se pridružujejo gledalcem, metreče tudi nemara bodoče — zefe. Po dvi in dve stikata šepetaje glave. O prošlos' se šepče in tudi o budnosti...

Mit lega počasi na zemljo in zdajci se oglasi večerni zvon, ki ustavi rajanje na tr. Svet se razhaja. Devojke hite do tov r. eth lic i. razigranih src, fantje na že ugibljejo i. razgovarjajo o pravkar končanem kolu in kolašicah. Ob tem času zapirajo po lepih vinorodnih goricah gospodarji svoje hrame in zidanice t. s. vračajo v živahnem razgovoru proti domu.

Jutri se začenja zopet težko delo in boj o obstanek...

H. G. WELLS IZGODOVINA ZEMLJE

Svet v prostoru

Zgodovina našega sveta je zgodovina, ki je še ne poznamo natanko. Približno pred tri sto leti je umela zgodovinska veda pripovedovati zgolj o poslednjih treh tisočletjih. Kar je bilo pred tem časom, je bilo ali legenda ali gola domneva. Velik del omikanega sveta je veroval — in tako se je tudi povsod učilo — da je bila Zemlja nenadoma v letu 4004 pred Kr. ustvarjena; raziskovalci se niso mogli zediniti le glede vprašanja, ali se je to zgodilo spomlad ali pa v jeseni tega leta. Ta fantastično namišljeni zmotni nazor se je naslanjal na preveč dobesedno razlago hebrejskega svetega pisma in na bogoslovne nauke, ki so bili od sile samovoljni. Take zamisli pa so verski učitelji že zdavnaj zavrgli in v naših dneh se že po vsem svetu uči, da vseмирje, v katerem živimo, obstoji po vsej verjetnosti že zelo dolgo, da, nemara celo neskončno časa. Sigurno je, da nas la-

hko ta videz vara, prav kakor dvoje zreal, ki sta v neki sobi postavljena drugo nasproti drugemu, lahko vzbudi vtisk, kakor da je prostor neskončen. Vendar pa je brez dvoma, da moramo dokončno opustiti nazor, da bi naš svet obstajal komaj šest ali sedem tisoč let.

Danes že vsakdo zna, da je naša Zemlja sferoid, nekoliko sploščena krogla, podobna kitajski oranži, in da znaša njen premer skoraj trinajst tisoč kilometrov. To, da je Zemlja okrogla, je bilo znano najmanj dva tisoč pet sto let vsaj peščici izobraženih mož. Pred tem časom pa so vsi ljudje verovali, da je Zemlja ploskev in so imeli razne, današnjemu človeku fantastične nazore o njenih odnošajih nasproti nebu, zvezdam nepremičnicam in planetom. Danes vemo nadalje to, da se v teku štiri in dvajset ur obrne okoli svoje osi (ki je približno tri tisoč osem sto dva in štirideset kilometrov krajša kakor premer ravnika) in da se zbog tega menjavata dan in noč, ter da se v teku